

Mindre tvångsåtgärder, mera frivillighet

Bertil Johansson

Bertil Johansson, barnavårdsdirektör i Örebro, redogör i denna artikel för de hjälp- och serviceåtgärder, som riktats till en grupp ungdomar, där flertalet gjort sig skyldiga till kriminalitet och även i andra avseenden fungerat otillfredsställande.

Särskilt under senare år har tvångsåtgärderna inom socialvården diskuterats och ifrågasatts. I stället har service och hjälpåtgärder i samarbete och samförstånd satts i högsätet. Inte minst inom barnavårdsnämndernas ansvarsområde har vi rika tillfällen att pröva och sträva efter att ersätta tvångsåtgärder (omhändertagande enligt §§ 25 och 29 och övervakningar) med hjälpåtgärder i olika former. Härvid är det värt att observera att undvikande av tvångsåtgärder regelmässigt förutsätter att någon eller några andra åtgärder kommer i stället. I denna artikel redogöres för "service- och hjälpåtgärder" åt en grupp ungdomar där flertalet gjort sig skyldiga till omfattande kriminalitet och där också ungdomarna i andra avseenden fungerat mycket otillfredsställande.

Gruppen

Ungdomsgruppen är i 15—17-årsåldern och består av ett 10-tal deltagare som terroriserat bostadsområdet i sådan grad att särskilt äldre personer känt sig hotade och otrygga. Ett kraftigt missbruk av mellanöl några gånger per vecka hör också till bilden. Även thinnermissbruk förekommer. För flertalet i gruppen är antalet kriminella handlingar oroväckande stort. Trångboddhet, fattig-

dom, asocialitet och i något fall sexuell perversitet utgör "ingredienser" i familjernas status. Några av pojkarna (gruppen bestod av enbart pojkar) har ingen kriminell belastning och familjerna i dessa fall är utan kända anmärkningar.

Under flera år har några av pojkarna haft frivillig kontakt med såväl socialarbetare som andra enskilda personer, som tillhör den personkrets ur vilken barnavårdsnämnden rekryterar övervakare och kontaktmän. Även personalen på föreningsgården (ungdomsgård) har under flera år haft kontakt med de flesta av pojkarna och från och till har pojkarna deltagit i föreningsgårdens aktiviteter. Successivt försämrades gruppen i så måtto att klagomålen från hyresgästerna ökade, mellanöls- och thinnermissbruket tilltog och flera av gruppledammarna ökade starkt sin kriminella belastning. Kulmen nåddes hösten 1970 då situationen bedömdes sådan att extraordinära åtgärder i hög grad var nödvändiga.

Ungdomsgruppen är i 15—17-årsåldern och består av ett 10-tal deltagare, som terroriserat bostadsområdet i sådan grad att särskilt äldre personer känt sig hotade och otrygga.

Ett hus

Samråd och överläggningar ägde rum hösten 1970 mellan socialarbetare och ungdomsledare. Även gruppen deltog i överläggningar och överenskommelse träffades att ett äldre enfamiljshus beläget intill en kommunalägd jordbruksfastighet ställdes till gruppens förfogande. En socialarbetare ställdes på heltid till förfogande för gruppen. "Mekning" av mopeder var det stora samlande intresset. Socialarbetaren har till sitt förfogande haft deltidsarbetande fritidsledare som avlöst och kompletterat socialarbetarens insatser. Flera av pojkarna har också haft idrottsliga intressen t ex ishockey och fotboll. Dessa lagspel har dock fordrat ett disciplinerat uppträdande, vilket dessa pojkar ofta ej kunnat uppfylla.

Jämsides med vistelsen i enfamiljshuset, som blev något av ett hem för gruppen, deltog gruppmedlemmarna ibland i den "ordinarie" föreningsgårdens verksamhet. Detta ansågs särskilt viktigt då det var angeläget att hålla kontakt med de ungdomar som normalt besöker föreningsgården. Härigenom trodde man sig också hindra, att antagonism och främlingskap skulle uppstå mellan gruppen och övriga ungdomar inom bostadsområdet.

Verksamheten i enfamiljshuset utvidgades så småningom: besök på bio, ishockey, diskotek samt reparationsarbete i enfamiljshuset utgör exempel härpå. Socialarbetaren har låtit gruppen bestämma verksamhetens inriktning och den kamratliga kontakt som härigenom uppnåtts har medfört en större ansvarskänsla inom och mellan gruppmedlemmarna.

En socialarbetare

Socialarbetaren har i stor utsträckning fått agera som gruppmedlemmarnas kurator. Krångel på jobbet eller i skolan har föranlett många samtal med företrädare för arbetsgivare och skola. En del

Ett äldre enfamiljshus beläget intill en kommunalägd jordbruksfastighet ställdes till gruppens förfogande.

En socialarbetare ställdes på heltid till förfogande för gruppen.

När gruppen kunde intresseras för de aktiviteter föreningsgården erbjöd, betydde detta, att bostadsområdet slapp uppleva den otrivsel och otrygghet, som mellanölspåverkade ungdomar spred omkring sig.

hyresgäster i bostadsområdet, som utsatts för trakasserier, har kontinuerligt kontaktats och gruppmedlemmarna har informerats om resultatet av dessa kontakter. En pacifiering och en större ömsesidig förståelse har blivit följden.

Bland de viktigaste uppgifterna vid sidan om gruppverksamheten har utgjort kontakten med några av pojkarnas föräldrar. Trångboddheten hos några av gruppmedlemmarnas familjer har attackerats och såväl den kommunala stiftelsen som bostadsförmedlingen är motiverade för snara lösningar av bostadsproblemen för de mest trångbodda familjerna.

Verksamheten i enfamiljshuset har inte helt kunnat fylla gruppmedlemmarnas fritid. Särskilt fredags- och lördagskvällar har mellanölsmissbruket blommat upp och visat sig synnerligen svårbemästrat. Föreningsgården har mött detta med förlängt flexibelt öppethållande och erbjudit program och aktiviteter som haft till syfte att undvika mellanölsmissbruket. När gruppen (och även andra ungdomar) kunde intresseras för de aktiviteter föreningsgården erbjöd betydde detta att bostadsområdet slapp uppleva den otrivsel och otrygghet som mellanölspåverkade ungdomar spred omkring sig. Undan för undan blev förhållandena bättre även om många bakslag också inträffade. Arbetet med gruppen fortsätter alltså jämt och beräknas pågå i sannolikt flera år.

Barnavårdsnämnden är huvudman för den förebyggande verksamhet som bedrivs bl a i föreningsgårdarna. Detta har inneburit att vi inom förvaltningen kunnat diskutera och överenskomma om de insatser som vi gemensamt fann erforderliga. Ett gott och nära samarbete med skolan, bostadsstiftelsen och polisen har möjliggjort ömsesidig information och förståelse för varandras åtgärder.

Sammanfattning

Den kortfattade beskrivningen av ovanstående gruppverksamhet har flera syften:

1. Avskaffandet eller minskningen av antalet tvångsåtgärder inom socialvården, vilket erfordrar en kraftig satsning på förebyggande åtgärder, som syftar till att erbjuda fritidssysselsättningar av varierande slag, är önskvärt och nödvändigt. Samarbetet mellan ungdomsrepresentanter, fritidsledare och socialarbetare är av mycket stor vikt. En bred samverkan med skola, polis, fastighetsägare, hyresgäster, affärsmän m fl inom varje bostadsområde är angelägen och bör erhålla en fast organisatorisk utformning.

2. Erfarenheterna hittills ger anledning att sträva efter någon form av aktionsgrupper som snabbt

Avskaffandet eller minskningen av antalet tvångsåtgärder inom socialvården erfordrar en kraftig satsning på förebyggande åtgärder.

kan börja arbeta bland ungdomsgrupper som utvecklas asocialt. Man bör för att citera en aktiv fritidsledare aktivt jobba med gruppen innan "bölden har spruckit". Inom ungdomsvården bör vi diskutera och utarbeta modeller för aktiva och medvetna insatser inom ungdomsgrupper som p g a kriminalitet, giftmissbruk och annan asocialitet utgör ett allvarligt hot mot trygghet och trivsel på många bostadsområden. Givetvis bör i detta viktiga arbete representanter för ungdomarna och deras organisationer vara med.

Prenumerera för år 1972 på Socialmedicinsk Tidskrift

Prenumerationspris:

Helår kr 40, halvår kr 25

För studerande helår kr 20

Kollektivprenumeration kr 35

(minst 25 ex. pren. direkt hos redaktionen)

SOCIALMEDICINSK TIDSKRIFT

Postadress: Fack 104 01 Stockholm 60. Tel. 08/83 20 83, 87 34 91. Postgiro 11 79-1